

СГ: Словарь української мови: збір. ред. журн. "Киев. Старина" / Упорядкував з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко: в 4-х т. – Надрук. з вид. 1907-1909 рр. фотомеханічним способом. – К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958.

СЗПГ: Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у 2-х т. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Ред-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту. ім. Лесі Українки, 2000. – ISBN 966-600-007-5 (у двох томах). – Т. 1: А-Н. – 2000. – XXIV + 354 с. – ISBN 966-600-010-5. – Т. 2: О-Я. – 2000. – 458 с. – ISBN 966-600-013-Х.

СУМ: Словник української мови: в 11-ти т. – К.: Наукова думка, 1970-1980.

ТСУ: Янко М. Т. Топонімічний словник України: Словник-довідник / М. Т. Янко. – К.: Знання, 1998. – 432 с. – Бібліогр.: с. 403-429. – ISBN 5-7707-9443-7.

УЖС: Ставицька Л. Український жаргон. Словник: Містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень / Л. Ставицька. – К.: Критика, 2005. – 495 с. – ISBN 966-7679-74-8.

EOL: Encyclopedia of Life [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.eol.org/>

В статтє проанализировано словообразовательные потенции лексем "кінь" и "комонь". Большинство лексем распределено по тематическим группам (номинации растений, профессий, видов деятельности, зданий, лошадей и т.д.). Выявлено такие основные модели номинации: сходство формы названной реалии с формой некоторой части тела лошади (зуба, копыта, головы, хвоста), выделение реалии среди других большими размерами и др.

Ключевые слова: мотивация, дериват, тематическая группа, вторичная номинация.

The article deals with the analysis of word-formative potential of words "кінь" and "комонь". Most words are distributed into thematic groups (names of plants, professions, occupations, buildings, horses etc.). There were revealed main models of nomination: the similarity of the form of the actual nominated object with the form of some part of the body of a horse (tooth, hoof, head, tail), distinguishing among other object by its great size etc.

Keywords: motivation, derivative, thematic group, secondary nomination.

Надійшла до редакції 21 січня 2010 року.

Тетяна Євтушина

ББК: 81.411.1+83.3 (4 Укр.)+88

УДК: 821.161.2(811)+81'373.7+159.95

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ МЕНТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ МАРІЇ МАТІОС

Пропонована стаття є науковою спробою осягнення мовної картини світу Марії Матіос за допомогою одного із релевантних і невід'ємних засобів її вербалізації – фразеологічних одиниць. У статті розглянуто семантико-функціональну різноплановість і значущість фразеологічного відтворення ментальної діяльності людини в сімейній сазі Марії Матіос "Майже ніколи не навпаки".

Ключові слова: фразеологічна одиниця, ментальна діяльність людини, мовна картина світу.

У рамках зацікавлень сучасних лінгвістів перебуває людський фактор: основні акценти зміщують із об'єкта пізнання на суб'єкт, коли людину розглядають у мові й відповідно мову в людині. Такий мовознавчий бум характерний для всіх наук гуманітарного циклу, оскільки відбувся перехід на нову методологічну парадигму – антропологічну. Учена спільнота ці тенденції кваліфікує як поліпарадигмальні, "методологічно еkleктичні", що, як правило, можна пояснити багатодетермінантністю самого мовного феномену. На думку О. Селіванової, методологічний еkleктизм лінгвістики ХХІ століття не є свідченням кризової ситуації, це результат "пошуків нового багатофокусного пізнавального простору" [Селіванова 2004: 5].

Зауважимо, що ідея антропоцентричності мови була проголошена ще В. фон Гумбольдтом і О. Потебнею. Основний постулат названого принципу засвідчено положенням, що у структурі мови організація знань відбувається за аналогією до людських уявлень про навколишній світ. Загально визнана думка про наскрізну антропоцентричність мови підтверджується присутністю людини на фразеологічному рівні.

У царині фразеології пріоритетність антропоцентричного принципу є неординарним: фразеологічні одиниці як вторинні найменування дійсних реалій пропущені крізь призму психоемоційних станів людини. О. Забуранна з цього приводу наголошує, що "антропоцентризм досить давно є предметом фразеологічних досліджень, йому здебільшого приписують функціональну природу, розуміючи антропоцентризм як спрямованість ФО на позначення світу людиною" [Забуранна 2003: 55].

Сучасні дослідники аналізують різні аспекти антропоцентризму фразеологізмів (Ю. Прадід, А. Івченко, М. Олійник, В. Ужченко та ін.). Однак у мовознавчих студіях більшою мірою розглянуто ФО, що

інтерпретують внутрішню чи біологічну сфери буття людини (О. Покровська, Н. Курикалова, О. Селіванова, О. Омеляненко, О. Каракуца, Т. Маслово).

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що феномен антропоцентричності фразеологічних одиниць (ФО) в українській сучасній прозі ще не достатньо вивчений лінгвістами. Тому метою наукової розвідки є звернення до ФО як репрезентантів ментальної діяльності людини в українській постмодерній прозі. Мета зумовила розв'язання таких завдань: простежити вияви ментальності на матеріалі фразеологізмів як лінгвістичних маркерів творів Марії Матіос, що дає змогу визначити характерні ознаки мовної картини світу письменниці на основі сімейної саги в новелах “Майже ніколи не навпаки”.

Художні твори, зокрема сімейна сага в новелах “Майже ніколи не навпаки” Марії Матіос – лауреата Шевченківської премії – за майстерністю та глибиною викладу зачаровують читача. Теза письменниці про те, що “важить не час, а людина в обставинах часу”, розкривається через драматичну історію гуцульських родин часів Австро-Угорської монархії, першої світової війни та першої третини ХХ століття. Текст “... майже ніколи не навпаки” тримається на естакаді психологічних візерунків із родинно-побутових колізій селянського життя.

Пристрасті звичайних людей, марево містики, багатоярусний сюжет, дивовижне мовне багатство викликають потребу занурюватися в колоритний світ письменницької уяви й реальних знань. Кожен персонаж цієї небуденної драми має беззаперечне алібі, неопротестовану правду і власні суди честі. А отже, маємо право чинити так, як не можна передбачити жодною логікою чи писаним законом. Закони честі вступають у суперечку із законами серця. І тому майже ніколи не є навпаки...

Як доводять спостереження, невід’ємним компонентом мовної картини світу Марії Матіос є фразеологічні одиниці, що експлікують ментальну діяльність людини.

Зауважимо, що поняття *ментальність* пов’язують із “спільними глибинними емоційно-свідомими феноменами представників певного етносу, нації” [Старовойт 1997: 11], розглядають як складову частину основних уявлень людей, закладених у їх свідомості культурою, мовою, релігією, наукою, суспільними контактами, як світогляд у категоріях рідної мови, в якому поєднуються інтелектуальні, духовні й вольові якості національного характеру в його типових проявах (В. В. Колесов). Тобто можна впевнено стверджувати, що ментальність дає змогу виявити характеристику особистості, її поведінку й характер.

Із перших рядків сімейної саги Марії Матіос спостерігаємо понурення у психоемоційні стани героїв, їх настрої. У центрі уваги письменниці перебувають почуття гуцул, які мають загальнолюдське значення.

Наприклад, у новелі “Чотири – як рідні – брати” авторка подає читачеві психічно-вольовий стан однієї з героїнь – вагітної Доці – без відтворення рис характеру: “*Ти сліпа, що невістка нидіє на очах*” [Матіос 2007: 10] (пор.: *на очах*) - „1. Дуже швидко, помітно” [Фразеологічний словник української мови 1999: 592]; “*Доця гасла на очах, лише її донедавна запале черевце почало вивершуватися, як на дріжджах*” [Матіос 2007: 12]; “*Та мені очі вилазять коло того сапання, дитина вже просилася на світ Божий, а мама казали: “Гай, сапанею два рядочки, та й буде. Все одно сапанею не так, як треба*” [Матіос 2007: 10] (пор.: *очі вилазять*) – “кому-небудь непримітно, незручно, совісно від когось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 598]. Як бачимо, авторка за допомогою ФО неодноразово вдається до описів вагітної Доці, на яку розлючена свекруха, бо невістка має з Павлом те, що свекруха давно забула. Зазначені фразеологізми є стилістично значущими. Вони виступають інтенсифікаторами межового стану героїні, роблять зображуване максимально достовірним, реалістичним.

Розглядаючи психічно-вольовий стан людини із сімейної саги в новелах “Майже ніколи не навпаки”, помічаємо ФО із семантикою “настирливо примушувати когось робити щось”: “*І маму-небіжку мою лиши в спокої!*” [Матіос 2007: 10] (пор.: *лишати в спокою*) - “не турбувати кого-небудь; не чіпати когось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 432]; “*І не можуть собі дати ради ні перші, ні другі*” [Матіос 2007: 14]; “*Подекуди ті, хто приходив коло Дмитрика посидіти, поговорити самі просили в Бога для нього смерті, як би просили здоров’я чи щастя*” [Матіос 2007: 21] (пор.: *молити Бога*) – “1. Турбуватися, переживати за когось, бажати комусь всього доброго” [Фразеологічний словник української мови 1999: 502]; “*Молода дружина Петруня залишилися з немалим маєтком сама-самісінька, коли добре, а коли й не дуже даючи раду розрослому своєму господарству*” [Матіос 2007: 15] (пор.: *дати раду*) – “2. З успіхом поратися, порядкувати біля кого-, чого-небудь, справлятися з кимось-чимось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 210]; “*Я вам тут ради не дам*” [Матіос 2007: 58] (пор.: *дати раду*) – “1. Підказувати кому-небудь, навчати когось, як треба діяти, що робити в конкретних обставинах; радити” [Фразеологічний словник української мови 1999: 210]; “*Але ні один багач Бога за бороду ще не тримав*” [Матіос 2007: 34] (пор.: *вхопити Бога за бороду*) – “досягти чогось особливого, незвичайного, вимріяного” [Фразеологічний словник української мови 1999: 165].

Зосередимо увагу на контекстах, в яких домінують фразеологізми, що вербалізують психічно-вольові процеси людини, із компонентом *кулак, ребра*. На тлі гіперболізації інтегрального змісту звороту ці лексеми виконують функцію квазісимволу сили. Крім того, помітним є перебування Марії Матіос “під впливом регіональної ідеї, що надає її творам колориту. Однак письменниця свідомо підпорядковує її загальнонаціональному контексту, тобто масовому сприйняттю” [Харчук 2008: 72]: “*А Оксентій пару раз дасть добрих буків своїй Єлені, то бігом її попустить у тому місці, що свербить дуже*” [Матіос 2007: 28] (пор.: *дати буки*) – “боляче ударяти кого-небудь” [Фразеологічний словник української мови 1999: 203]; “*Валандалася доти, доки не вилупить її Оксентій десь у корчмі чи в такої самої, як вона, газдиньки, та не*

порахує їй добре ребра батогом, наче норовистій худобині” [Матіос 2007: 43] (пор.: *порахувати ребра*) – “1. Дуже сильно побити кого-небудь” [Фразеологічний словник української мови 1999: 670]; “*А йому страшно гримнути кулаком у двері, а жінці – в ребра*” [Матіос 2007: 110]. Моделюючи таким чином індивідуальне світобачення засобами материнської мови, Марія Матіос стає виразником національного духу.

Для мовної картини світу письменниці релевантними є ФО, які, відтворюючи психічно-вольові риси деяких персонажів сімейної саги “Майже ніколи не навпаки”, створюють сатирично-гумористичний ефект. Звернемося, наприклад, до зображення ставлення невісток до свекрухи чи братів один до одного: “*А Оксентієва Єлена ще більше жару свекрусі за душу засипала*” [Матіос 2007: 42] (пор.: *сипати жару за халяви*) – “дуже дошкуляти кому-небудь чимось; проучувати кого-небудь за щось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 806]; “*Казав тобі не пхати носа там, де не знаєш*” [Матіос 2007: 45] (пор.: *встромляти носа*) – “безцеремонно втручатися в що-небудь, переважно в те, що не стосується когось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 156]; “*Дві інші невістки й носа не покажуть до свекрухи*” [Матіос 2007: 53] (пор.: *не показувати носа*) – “не приходити, не з’являтися, не показуватися” [Фразеологічний словник української мови 1999: 664]; “*Три рідні брати розсварилися так, що обходять здалеку один одного третьою дорогою*” [Матіос 2007: 68] (пор.: *обминати десятою дорогою*) – “не бувати десь, не заходити, не заїжджати” [Фразеологічний словник української мови 1999: 572]. Із наведених контекстів стає зрозуміло, що багатолікий і колоритний світ письменниці спонукає до ненав’язливих роздумів над вічною дилемою любові – ненависті.

Низка ФО емоційної та почуттєвої сфери людини співвідноситься із семою “переживання”. Тяжкий душевний стан людини як наскрізний мотив мовної картини світу Марії Матіос супроводжується вживанням фразеологізмів, які захоплюють, на наш погляд, не тільки увагу, а й подих читача: *тіло вкривають мурашки* [Матіос 2007: 72]; *б’ють дрижаки* [Матіос 2007: 140]; *бухнула кров у голову* [Матіос 2007: 149]; *скине камінь із душі* [Матіос 2007: 163]; *бухкає кров у скроні та в серце* [Матіос 2007: 131] тощо.

Досліджуваний матеріал дає змогу виокремити численну кількість подібних ФО із соматизмом *серце*. Етнопсихологи називають це “кордоцентричністю українського народного духу, що впливає з риси національного характеру – переваги емоцій та почуттів над інтелектом і волею” [Старовойт 1997: 92]. Спостерігаємо актуалізацію семи “нерозрадный біль, тривога”: “*Не так знала, як чула серцем*” [Матіос 2007: 11]; “*Серце йому зараз рвалося, немов ота попечена свинським їдлом тонка кишка в Стринадових руках, яку різник щойно викинув у помийне відро*” [Матіос 2007: 81]; “*А він тоді зм’якнув серцем від жалісливого флинькання своєї одиначки*” [Матіос 2007: 87]; “*Серце їй вилітає з грудей, але Петруня притискає його лівою рукою, а тоді зверху накриває це й правою*” [Матіос 2007: 106]. Компонентом розглянутих ФО є лексема *серце*, яке є центром людської життєвої сили; “це немовби Сонце всередині людини. Променисте Сонце й палаюче серце – ці образи часто стоять поряд. Серце – своєрідний барометр переживань людини, змін у її душі, викликаних факторами зовнішнього й внутрішнього характеру” [Символи, знаки, емблеми 2003: 434].

Крім того, в зображенні життєвих колізій помічаємо функціонування в мовленні персонажів ФО-лайки: “*Навіть коли б сюди надійшов такий самий німецький (шляк би його не трафив понині!) її Іван із канчуком у руках*” [Матіос 2007: 122] (пор.: *шляк би трафив*) – “уживається для вираження крайнього незадоволення або обурення ким-, чим-небудь, зневаги, зла до когось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 966]. Як бачимо, такі ФО репрезентують нагнітання психологічної атмосфери і служать для відтворення збудженого емоційного стану героїв у момент мовлення.

Авторка досить вдало за допомогою ФО відтворює перехрещеність психічно-вольового й емоційно-почуттєвого стану Теофіли, яка народила двох хлопчиків – Танасія і Прокопа – від чужинця (черкеса), перед яким не могла встояти її жіноча гордість: “*Його губи, теплі м’ясисті губи тягнули останні соки з її уст, ніби шукали там меду чи, може, навпаки: вливали меду в Теофілу...*” [Матіос 2007: 157]; “*...Теофіла не раз і не два по тому дивилася на витоптану купку сіна в кутку стодоли, де була так легко приборкана, але не розтоптана, ні, не розтоптана, лиш зачеплена її жіноча честь, - і подив, і млість щоразу дужче й дужче розривали їй груди*” [Матіос 2007: 157]; “*...А Теофіла видивлялася всі свої очі на сільському гостинцеві, де ще не раз стовпом ставала курява під копитами чужих коней*” [Матіос 2007: 159]; “*...Коли двійко діток із її лона випросилося на білий світ, вона цілу добу не повела й очима в їхній бік, не запитала, кого привела на світ і чицьки їм не давала*” [Матіос 2007: 159]; “*Діти жвавенько, як цуценятка, прищмокували пухкими губками коло її чицьок – і глуха неприязнь до живих клубочків поволі танула... і напівпритомна млість розливається їй від грудей до самого лона. Аж темніє в очах*” [Матіос 2007: 160]. Такий фізичний стан жінки пояснюється, на наш погляд, страхом, причина якого – майбутнє повернення чоловіка з війни: “*... Хоч як чекала Грицькова Теофіла, як готувалася до стрічі, а коли старшенький Амбросій перед самісіньким заходом сонця з порогу захлинувся словами “Мамо, тато!!!”, вона вчула, що бухнула кров у голову*” [Матіос 2007: 149]. Зафіксовані фрагменти фразеологічної мовтоворчості Марії Матіос переконують, що душевний біль й емоційна напруга щоразу передаються не в загальних рисах, а за допомогою нових психологічних деталей. Зокрема, це і парцеляція деяких ФО, за допомогою яких авторка яскравіше інтерпретує психічний стан людини, її переживання. Як наголошує Р. Харчук, “письменниця завжди шукає гостру інтригу, надає перевагу емоційному надміру, різко протиставляючи добро і зло... пише про межові стани ефектно, але не ефективно” [Харчук 2008: 70 – 71].

Аналіз мовного матеріалу переконує, що фразеологізми на висвітлення *позитивного емоційного наповнення* не характерні для мовного діапазону Марії Матіос. Тільки у двох реченнях досліджуваної саги реєструємо ФО, які позначають внутрішній стан радості: “Дорогий пане-товаришу! – казав довстріч Кирило чи то малому, чи то старому – і відкрита усмішка тягнулася йому до самих вух” [Матіос 2007: 163] чи відтворюють симпатії. Цікавим є той факт, що під час описів сцен кохання авторка вдається до творчого використання ФО, змінюючи їх семантику: “Так двоє людей, ще вчора чужі, а сьогодні – збожеволілі від наглого пожару в крові, легко й бездумно **позбулися своїх голів**” [Матіос 2007: 16] (пор.: *позбутися голови*) – “загинуті, померті” [Фразеологічний словник української мови 1999: 662].

Численними є фрагменти сімейної саги Марії Матіос “Майже ніколи не навпаки”, в яких авторка завдяки ФО інтерпретує найважливішу ознаку ментальної діяльності людини – *духовну сферу* гуцульських селян кінця XIX – першої третини XX століття: “**Бог у поміч, Докійко!**” [Матіос 2007: 69] (пор.: *Бог на поміч*) – “уживається як побажання кому-небудь успіху в роботі, в якій-небудь справі” [Фразеологічний словник української мови 1999: 38]; “**Слава Богові, вона здорова – як цвях**” [Матіос 2007: 100] (пор.: *слава Богові*) – “2. Уживається для вираження задоволення, морального полегшення” [Фразеологічний словник української мови 1999: 824]; “**Боже помагай!** – тієї ж миті привітався Варварчук із Кейваном і ступив у скошену траву під горіхом” [Матіос 2007: 116] (пор.: *помагай Боже*) – “уживається як побажання кому-небудь успіху в роботі, в якійсь справі” [Фразеологічний словник української мови 1999: 671]; “**Слава Христові-Богові, що вертають живі-здорові...**” [Матіос 2007: 144]. Зазначені фразеологізми створюють довірливо-добродушний настрій, підсилюють загальнолюдські ціннісні орієнтації мовного етикету, “у ці слова вкладається особливий зміст. Вони є свідченням того, що Бог в уяві українця, – це опікун, який оберігає від усіляких негараздів, від усього лихого” [Іваночко 2000: 101].

Не можна залишити поза увагою ФО на зображення *духовності* персонажів, що ускладнюють комунікативний план речень: “**Святий Боже!**...” [Матіос 2007: 165] (пор.: *Боже мій*) – “уживається для вираження відчаю, розпачу, великого захоплення” [Фразеологічний словник української мови 1999: 43]. У наведених фрагментах звернення до особи і пов’язані з ними емоції виражають фразеологічні звертання підкресленої експресії. Крім того, підпорядкування вставних ФО інтонаційній структурі речення також забезпечує їхнє входження до комунікативного плану відповідних синтаксичних конструкцій: “**Дякувати Богу, живий-здоровий Іван Варварчук якоїсь-то весняної днини щодуху вертав із війни додому, аж курилося з-під обошених його постолів з онучами**” [Матіос 2007: 17] (пор.: *дякувати Богові*) – “уживається в значенні: на щастя” [Фразеологічний словник української мови 1999: 287]; “**Видить Бог, я не хотів її займати**” [Матіос 2007: 25] (пор.: *бачить Бог*) – “уживається як запевнення в правдивості висловленого; справді, дійсно” [Фразеологічний словник української мови 1999: 36]; “**Дасть Бог, за якийсь місяць у Павла буде четвертий рот**” [Матіос 2007: 28] (пор.: *дасть Бог*) – “1. Уживається для вираження сподівання на успішне завершення чогось” [Фразеологічний словник української мови 1999: 39]; “**А колись-то, прости Боже, не зважав ні на піст, ні на Великдень, ні навіть мерця по сусідству**” [Матіос 2007: 100] (пор.: *прости Боже*) – “уживається як традиційна формула вибачення” [Фразеологічний словник української мови 1999: 40]. Віддзеркалюючи духовну красу гуцулів, ФО надають мові творів невимуженості й усномовної природності.

Фразеологізми як експлікатори *духовної сфери* персонажів сімейної саги в новелах “Майже ніколи не навпаки” функціонують і в ролі вставлених компонентів. Цікавим явищем у мовній картині світу Марії Матіос є вставлений знак оклику, який разом із вставленими ФО здебільшого виражає нерозуміння, здивування, саркастичну реакцію, обурення: “**А тепер вона пересохлими, пошерхлими губами шепче в ту чоловічу срамоту (Боже праведний!) покаянну якусь молитву, вигадуючи для неї на ходу слова, не боячись і не встидаючись себе такої, ні свого безустидства, ні широко розплющених Дмитрикових очей, ні його важкого зітхання та глухого схлипування над чимось своїм**” [Матіос 2007: 25] (пор.: *Боже благий*) – “уживається для вираження великого захоплення, подиву, відчаю, розпачу” [Фразеологічний словник української мови 1999: 43]. У зверненні письменниці до мовної стихії своїх земляків, напевно, є щось глибинне – бажання показати свій народ частиною української нації, оскільки Марія Матіос є фанаткою рідного слова і гуцулкою до мозку кісток.

До інтерпретації *інтелектуальних якостей* людини авторка не вдається на рівні фразеології, однак із новели “Будьте здорові, тату” дізнаємося про Гаврила, який нерозважливо (хоч у нього і “рветься серце”) віддає доньку-сироту за поважного газду і не наважується нікому довірити важливу справу – стерегти перше безсоння молодих: “**Але мало кому з хмелю чи цікавості може прийти до голови що дурне – та й сіпне хто дверну клямку до молодих**” [Матіос 2007: 88] (пор.: *лізти до голови*) – “настирливо з’являтися у свідомості; ставати предметом думки” [Фразеологічний словник української мови 1999: 435]. Якщо вже на те пішло, то молодий старший навіть від тестя (Гаврила). Сусіди, засуджуючи його вчинок, відверто говорять: “**Ти би, Гавриле, вже літше був би віддав дитину за того, кому три чисниці до смерті!**” [Матіос 2007: 84] (пор.: *три чисниці до смерті*) – “1. Хто-небудь дуже старий або безнадійно хворий і скоро помре” [Фразеологічний словник української мови 1999: 948].

Отже, досліджуючи релевантність функціонування фразеологізмів на позначення ментальної діяльності людини в новелах сімейної саги Марії Матіос “Майже ніколи не навпаки”, можна зазначити, що ці ФО є значущим механізмом інтерпретації мовної картини світу письменниці; в якій домінують психічно-вольові,

емоційно-почуттєві та духовні якості галицьких селян початку ХХ століття. Оскільки найістотнішими рисами менталітету українського етносу є індивідуалізм і емоційність [Старовойт 1997: 27].

У подальшому перспективним видається контрастивний аналіз фразеологічних одиниць на відтворення ментальної діяльності людини в сімейних сагах Марії Матиос “Майже ніколи не навпаки” і “Солодка Даруся”.

Література

Забуранна 2003: Забуранна, О.В. Антропоцентризм у сфері фразеологічного значення (на матеріалі перської та української мови) [Текст] / О.В. Забуранна // Мовознавство. – 2003. – № 1. – С. 55-59. – Бібліогр.: с. 55.

Іваночко 2000: Іваночко, О. Християнсько-релігійні елементи у формулах ввічливості українського народу [Текст] / О. Іваночко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Слов'янська філологія. – 2000. – В. 87. – С. 101-103. – Бібліогр.: с. 101.

Матиос 2007: Матиос, Марія. Майже ніколи не навпаки [Текст] / Марія Матиос. – Львів: ЛА “Піраміда”, 2007. – 176 с. – Бібліогр.: с. 10-165. – 10000 пр. – ISBN 978-966-441-029-5.

Селіванова 2004: Селіванова, О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) [Текст] / О. Селіванова. – К. – Черкаси: Брама, 2004. – 276 с. – (Монографія). – Бібліогр.: с. 5. – 500 пр. – ISBN 966-8021-69-X.

Символи, знаки, емблеми 2003: Символи, знаки, емблеми: Энциклопедия [Текст] / [авт. текста В. Багдасарян и др.]; под ред. В. Телицын. – Москва: Локид-Пресс, 2003. – 495 с. – Бібліогр.: с. 434. – 5100 пр. – ISBN 5-320-00435-4.

Старовойт 1997: Старовойт, І. Збіг і своєрідності західноєвропейської та української ментальностей [Текст] / І. Старовойт. – Київ – Тернопіль: ТАНГ, 1997. – 253 с. – (Філософсько-історичний аналіз). – Бібліогр.: с. 11-92. – 500 пр.

Харчук 2008: Харчук, Р. Б. Сучасна українська проза: постмодерний період [Текст] / Р. Харчук. – К.: Академія, 2008. – 248 с. – (Навчальний посібник). – Бібліогр.: с. 70-72. – ISBN 978-966-580-260-0.

Фразеологічний словник української мови 1999: Фразеологічний словник української мови [Текст] / В.М. Білоноженко (укл.). – К.: Наукова думка, 1999. – 984 с. – Бібліогр.: с. 38-966. – 5000 пр. – ISBN 5-12-000635-3.

Предложенная статья является научной попыткой осмыслить языковую картину мира Мариш Матиос с помощью одного из релевантных и неотъемлемых средств её вербализации – фразеологических единиц. В статье рассмотрено семантико-функциональную разноплановость и значимость фразеологического изображения ментальной деятельности человека в семейной саге Мариш Матиос “Майже ніколи не навпаки”.

Ключевые слова: фразеологическая единица, ментальная деятельность человека, языковая картина мира.

This article is a scientific attempt to learn linguistic view of Mariyi Matios with the help of one of the particular and integral means its verbalization – phraseology units. In the article had examined specific semantic-funktional variety and the meaning of phraseological image of mental human's work in family saga Mariyi Matios “Майже ніколи не навпаки”.

Key words: phraseological unit, mental himan's work, linguistic worlol view.

Надійшла до редакції 22 січня 2010 року.

Оксана Жижома

ББК Ш12=411.4*20

УДК 81'373.611 = 161.2

ЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА ПРИСЛІВНИКОВОЇ ОКАЗІОНАЛЬНОЇ НОМІНАЦІЇ

Статтю присвячено аналізу лінгвістичної природи okazіональної номінації на прикладі відприкметникових та відіменникових okazіональних прислівників із okazіональним порівняльно-уподібнювальним значенням.

Ключові слова: okazіональні прислівники, вторинна номінація, okazіональне значення, поетичний дискурс.

Пошуки сучасних поетів у галузі індивідуального словотвору мають вплив на розвиток образної системи поезії взагалі, збагачують поетичний лексикон, визначають перспективи творення нових номінативних одиниць за певними словотвірними типами, спонукають митців слова до подальшого активного використання

© Жижома О.О., 2010